

DUBIUM VII.

DE REO.

ARTICULUS I.

An, et quando Reus teneatur fateri veritatem.

272. Quid respondere potest Reus non legitime interrogatus? — 273. Quando Reus non tenebitur crimen fateri? — 274. An teneatur Reus crimen fateri cum timore magnæ poenæ? — 275. An peccet graviter Reus, qui ad vitanda tormenta falsum crimen sibi imponit? — 276. Quando autem tenetur Reus suam Confessionem revocare? — 277. An Reus ad se tuendum possit revelare crimina occulta Testium, aut Accusatoris? Et an peccet graviter, si crimina falsa eis imponat? — 278. An Reus teneatur revelare complices?

272. — « RESP. I. Si non interrogetur legitime, non tenetur » fateri suum crimen, sed potest Judicem eludere vel ambiguis » verbis, vel etiam negando, cum aliqua restrictione, et in bono » sensu, ut mendacium absit. Ratio est, quia tunc Judex non ha- » bet jus interrogandi, aut obligationem imponendi Reo. Ita Less. » t. 6. l. 3. cap. 5. et Bonac. d. 10. q. 3. p. 2. * (Ita Cajet. Azor. » Sanch. Ronc. et alii, juxta dicta l. 3. n. 154. ex D. Th. 2. 2. » q. 69. art. 1., qui art. 2. sic ait: *Aliud est veritatem tacere, aliud » est falsitatem proponere. Quorum primum in aliquo casu licet; » non enim aliquis tenetur omnem veritatem confiteri, sed illam » solum, quam ab eo potest requirere Judex, puta cum processit...* » *probatio semiplena.*) * »

Unde resolves :

273. — « 1. Reus non tenetur fateri crimen suum. 1. Si Judex » non sit legitimus. 2. Si à seipso litis processum inchoet, sine » prævia accusatione, saltem virtuali. 3. Si non præcessit semi- » plena probatio, nec infamia, nec manifesta criminis indicia » extant. Ratio est, quia in his Judex non interrogat legitime. » Azor. Fill. Laym. Bon. ll. cc. Card. de Lugo. d. 40. n. 1.

» 2. Nec tenetur, si dubitet, an Judex legitime interroget : quia » non tenetur parere cum gravi suo damno, nisi constet, Superio- » rem posse præcipere. Ita Less. Fill. Laym. l. c. Sanch. l. 6. Cons. » 3. c. d. 31. Salas, Card. de Lugo, etc. contra Sylo. Bon. et alios. » (Ita absolute tenent Salm. de Offic. c. 7. n. 3. cum Sot. Na- » varr. et Sanch. Cons. lib. 6. cap. 3. dub. 31. num. 2. cum » Card. Caj. Nav. Palac. etc. (contra Palud. Sylo. et S. Anton.). » Ratio, quia reus possidet suam vitam, et famam; unde in dubio » habet jus eam seroandi, usquedum constet de legitima interro- » gatione.) * »

» 3. Judex tenetur Reo manifestare statum causæ, et quæ sint » indicia, quomodo probetur delictum, etc. ut Reo constet, an » legitime interrogetur, quia non tenebitur respondere, alioqui,

» et seipsum honore, aliisque bonis, quæ bona fide possidet, spo- » liare. Cajet. Nav. c. 25. n. 43. C. de Lugo d. 40. n. 1. * (Idem » dicunt Sot. Tol. Less. etc. cum Salmant. ibid. num. 3. commu- » niter.) * »

» 4. Si reum juridicè quidem interroget Judex, sed non nisi ex » falsa præsumptione delicti, v. g. an exierit ex tali domo stricto » ense, potest Reus (idem est de teste,) licet sciat semiplenè » probatum esse, id negare, si exiit quidem, non tamen facto » delicto, sed ob aliam causam : quia, si Judex veritatem sciret, » non posset interrogare. Ita cum S. Thom. q. 66. art. 1. Sot. » Fag. p. 8. cap. 34. Dian. p. 3. t. 5. misc. R. 66. C. de Lugo dub. » 40. n. 4. * (Idem dicendum, si quis occidit ob justam sui de- » fensionem; tunc Judici interroganti potest respondere, non » occidisse, hoc est cum culpa : Ita Sotus, Salon. cum Salm. » c. 6. n. 19.) * »

274. — « Resp. 2. Etsi communior et verior sententia sit » S. Th. 2. 2. quæst. 69. si Reus legitime interrogetur à Judice, » teneri in conscientia apertè veritatem dicere; probabile tamen » est etiam, quod ex Sylo. docent Sa et Less. non teneri saltem » sub mortali, in causis capitalibus et gravioribus, si sit spes » evadendi, et nullum grave damnum Reip. timeatur. Tann. q. 4. » d. 5. Card. de Lugo. d. 40. n. 15. ubi dicit esse sententiam » valde probabilem, et in praxi tutam. Ratio est, quia lex hu- » mana communiter non obligat cum tanto periculo, v. g. mortis; » tum quia inhumanum videtur, ut qui convinci non potest, » teneatur præbere arma contra se, quibus occidatur, aut gra- » vem poenam, v. g. perpetui carceris, subeat; tum quia non » videtur tam heroicus actus præcipi posse, Bon. in 8. præc. » d. 10. q. 3. p. 2. num. 17. »

Celebris est hæc quæstio, an teneatur Reus fateri crimen Judici legitime interroganti, cum timore magnæ poenæ? Affirmat prima sententia cum S. Th. 2. 2. q. 69. art. 1. ad 2. Sot. Less. Sanch. Tol. Sylo. et Salm. de Offic. c. 7. n. 9. qui dicunt hanc probabiliorem et in praxi tenendam, quamvis contrariam vocent probabilem intrinsicè et extrinsicè. Ratio, quia Judex jus habet præcipiendi, quando legitime interrogat, ut Reus crimen ei revelet; ideoque Reus peccat contra justitiam, si hac in re gravi ei non obediat. Secunda tamen sententia, quam satis probabilem etiam intrinsicè puto (quamvis primam censeam probabiliorem) cum Bus. et Sa, Suar. Fill. Elbel de Jur. n. 144. Rodr. Vill. Henr. Peyrin. Fagund. etc. apud Salm. n. 6. et quam probabiliorem censet Lugo. de Just. D. 4. t. 2. n. 15. in fin. Hæc sententia negat teneri Reum crimen suum revelare casu, quo damnandus foret ad mortem, aut ad triremes, ad carcerem perpetuum, vel ad amissionem omnium bonorum, vel totius, famæ et honoris. Ratio, quia videtur non adesse hanc duram legem, tanquam humano modo impossibilem, ut quis teneatur quasi ipsemet se condemnare ad gravissimam poenam, crimen suum confitendo; nisi commune damnum imminet ex reticentia con-

fessionis delicti, putā hæresis, læsæ Majestatis, etc. tunc enim Reus tenetur seipsum prodere, vel saltem socios, quantum opus est ad commune damnum avertendum, etiamsi ipsi mors imminet ex revelatione sociorum, ex quibus evadet in judicio convictus. Casu verò quo tale damnum non timetur, cum lex obligans ad crimen fatendum probabiliter non extet, probabiliter Judex non habet jus veritatem in tali casu exigendi, nec obligationem eam manifestandi; et ideo Reus, amphibologiis crimen zelando, contra justitiam non peccat, juxta dicta *l. 3. n. 156.* Nec obstat dicere, quòd Reus tunc tenetur damnum illud subire pro bono communi; nam si hæc ratio valeret, Reus ad pœnam damnatus nec etiam posset è carcere fugere; in utroque enim casu viget ratio communis boni, et tamen Reus licitè potest fugere, ut fatetur ipsimet *Salm. cap. 7. n. 57. cum communi, ex S. Thom. 2. 2. q. 69. art. 4. ad 2. ubi ait: « Non tenetur (Reus) »* facere id, unde mors sequatur, quod est manere in loco, unde » ducatur ad mortem. »

Et hoc etiamsi Judex præcipiat, ut non aufugiat, ut pro certo habet *Lugo l. c.*

Omnes autem conveniunt, ut par est, ad dicendum, quòd si Reus sit in bona fide, et censeatur quòd difficile inducetur ad fatendum crimen interrogatus à Judice, Confessarius in sua bona fide eum relinquere debet, ut *Sanch. Dec. l. 3. c. 7. n. 8. Salm. c. 6. n. 24. etc.*

« Dixi 1. in capitalibus: quia aliud est de causis, in quibus » agitur de pœna Ecclesiastica, quæ est medicinalis.

« Dixi 2. si sit spes eoadendi: quia, absque ea, cessat ratio » zelandi veritatem. »

Unde resolves:

- « 1. Non semper opus est, juxta dicta Resp. 2. ut Confessarius » Reum urgeat ad crimen fatendum. *C. de Lugo. dist. 40. n. 20.*
- » 2. Post sententiam latam, Reus non tenetur confiteri crimen, » quod ante injustè negavit, quia, finito judicio, finitur obligatio » Rei. *Laym. loc. cit. (Idem dicunt Sanch. Dec. lib. 3. cap. 7. » et Salm. c. 7. n. 20. Idemque dicitur de teste. Vide lib. 3. » n. 155.)* Imò probabile est, nec ante sententiam ad id teneri, » etiamsi adhuc sit in potestate Judicis, donec iterum interro- » getur. *Card. de Lugo d. 40. numer. 17. (Ita etiam Sanchez » loc. cit. num. 8. et Salm. num. 21. etc. contra Nav. Bann. » etc.)* Ratio, quia justitia legalis non obligat, nisi tunc tantum, » cum Judex interrogat: nisi Judex tempus ad respondendum » præscribat, nempe si præcipiat, ut Reus infra mensem verita- » tem dicat, et mensis adhuc duret. His tamen non obstantibus, » probabilius docent *Sotus lib. 5. de Just. quæst. 6. art. 12. » Nav. Sum. cap. 25. n. 36. item Sayr. et Angles apud Sanch. » n. 7. qui fatetur communem sententiam. Ratio, quia quandiu sen- » tentia pendet, adhuc censeatur perdurare præceptum Judicis, ut » justum seroetur judicium.*

» Resp. 3. Si quis ad evitanda tormenta gravia mentitus, fal- » sum sibi crimen imposuit, per quod sit morte plectendus, non » videtur mortale. Ita contra *Nav. et alios docet Angel. Syl. » Less. l. 2. c. 11. d. 7. Tan. de. Just. d. 4. q. 4. dub. 5.* Ratio » est, quia non est mentitus perniciosè, cum non teneatur tantis » tormentis vitam conservare. *Vid. C. de Lugo. l. c.*

275. — Quæritur hîc, an reus ad evitanda gravia tormenta peccet graviter confitendo falsum crimen? *Prima sententia* negat quam tenet cum *Bus. Less. lib. 2. c. 11. n. 4. cum Ang. Sylvest. Tol. et Soto,* et probabilem putat. *Lugo D. 14. n. 174.* Ratio, quia nemo tenetur vitam servare cum tanto cruciatu, qui morte ipsa durior videatur, juxta dicta *lib. 2. num. 372.* *Secunda* verò sententia probabilior affirmat, et hanc tenent *Mol. Dist. 37. n. 18. et Lugo l. c. cum Nav. et Covarr.* Ratio, quia licet nemo teneatur tueri vitam adhibendo medium visum ipsa morte durius, nemo tamen potest positivè cooperari suæ injustæ morti, quod est intrinsecè malum, cum homo non sit dominus suæ vitæ. Unde probabilius infert *Molina num. 16 et 18. contra Basemb. ut infra,* quòd si causa sit adhuc in eo statu, ut per retractationem possit mors impediri, debet reus se retractare, quia falsa illa confessio pergit influere ad suam injustam mortem, et ideo tenetur causam illam auferre; sicut qui ignem culpabiliter accendit in domo aliena, tenetur etiam cum suo damno illum extinguere. Advertit hîc autem *Lugo n. 187. cum Molina,* quòd etsi a principio peccasset reus confitendo crimen falsum cum infamia alterius, non tenetur postea se revocare ad reparandam alienam infamiam: se denuo exponendo ad sustinenda illa gravia tormenta, quia nemo tenetur famam restituere cum tam longe graviore suo damno.

276. — « 1. Talis non tenetur postea crimen revocare, » quamvis ante perjurio confirmasset, si prudenter metuit, ne » ad tormenta revocetur: quia etsi pejeratione graviter peccarit, » hoc jam transit, et non retractando nemini facit injuriam; » ideoque sufficit coram Deo pœnitere. *Vid. Less. Tann. l. c. et » q. 5. d. 4.*

» 2. Si ex illa falsi criminis confessione grave damnum aliis » sequitur, v. g. bonum Reip. aut fama Religionis, vel familiæ » notabiliter læderetur, aut aliqui ideo in hæresim lapsuri essent, » quævis potius tormenta perferenda essent. *Tann. l. c. et » q. 5. d. 4.*

» 3. Si reus tormentis coactus denunciavit alium innocentem, » tenetur sub mortali ante suam condemnationem, et si tum non » facit, etiam damnationis tempore, revocare, ad quod etiam à » Confessario est obligandus. Ita ex communi *Tol. lib. 5. cap. » 6. n. 7. Less. cap. ult. dist. 15. Tann. dist. 4. qu. 5. dub. 4. » n. 103.* Ubi subjungit. 1. Si quis tamen sequatur, ipsaque praxi » servari advertat, eam sententiam, quæ negat per revocationem » in extremo vitæ factam tolli, vel infirmari denunciationem » ante factam, ut docent *Delrio lib. 5. sect. 5. Valent. dub. 6. » qu. 13. part. 4.* is consequenter existimare poterit, denunciante

» in eo mortis articulo, saltem cum suo incommodo, et sub peccato mortali, obligatum non esse ad revocationem, quia inutilis. Ita *Tann. loc. cit.* Licet ipse recte censeat, fundamentum istius sententiæ minus esse probabile.

» 4. Monet idem *Tann. n. 105.* cavendum esse Confessario, ne vel importunè sæpius reo damnato inculcet retractationem denunciationis iniquè factæ, vel retractationem factam imprudenter, et cum scandalo evulget. »

277. — Queritur hic, an reus ad sui defensionem possit revelare crimina occulta testium, vel accusatoris? Et an peccet graviter, si falsa crimina eis imponat? Hic ante omnia advertenda Propositio 44. damnata ab Innoc. XI quæ dicebat: « Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit alteri falsum crimen, ut suam justitiam, et honorem defendat. Et, si hoc non est probabile, vix erit opinio probabilis in Theologia. » Resp. igitur I. Quod falsum crimen testi vel accusatori opponere, ad suam causam tuendam, illicitum semper est, et culpa gravis. Ita comm. *S. Th. 2. 2. q. 69. art. 2. Sanch. Cons. l. 6. c. 5. Dub. 20. n. 4. Sot. Less. et Salm. de Offic. c. 7. n. 27.* Et hoc etiamsi accusatus esset verè innocens, et injustè aliàs damnandus esset ad mortem; rationem assignant *Salm. ib.* quia nunquam licet se defendere cum gravi damno proximi innocentis. Sed hæc ratio sic genericè sumpta minimè suadet; nam juxta legem charitatis, cum vita sit bonum ordinis majoris, quàm sint bona temporalia, potest suam vitam defendere cum jactura bonorum vel famæ alienæ. Et, si ad hoc reus adhibeat mendacium, erit quidem peccatum, sed non plus quàm veniale; quia ratione damni tenetur tunc proximus damnum suæ famæ sufferre, ad servandam vitam innocentis in extrema necessitate constituti. Ratio quam puto magis in hoc casu valere, est, tum quia injusta læsio famæ alienæ vel non est unicum medium ad tuendam vitam rei, vel facile est obnoxium periculo hallucinationis; tum quia mendacia gravia in judicio dicere est contra bonum commune, cum sit pervertere omnem justitiæ ordinem, et ideo illud quisque præferre debet privato bono etiam propriæ vitæ.

Resp. II. Quod opponere crimen verum, sed occultum testis, vel accusatoris, licitum est reo, ut *Sanch. loc. cit. n. 1. Ronc. cap. 2. q. 4. Salm. n. 30. Viva in d. prop. 4. n. 12. et Milante Ex 24.* Vide dicta. *l. 3. n. 969.* Dummodo hoc sit absolutè necessarium ad suæ innocentie defensionem; item dummodo aliàs reus non leve, sed grave damnum sit passurus, licet majus damnum eveniat accusatori, vel testi, ut ait *Sanch. l. c. n. 4.*

Sed quid, si reus commisit crimen, sed occultè, ita ut nullo modo probari possit, utrum tunc possit dicere, accusatorem mentitum fuisse; vel possit opponere crimen illius occultum? ^{A cc.} *at Corella* in expositione *Prop. 44.* damnata ab Innocentio XI. ut supra, et probabile rectè putant *Salm. d. cap. 6. n. 35. et Roncaglia cap. 2. qu. 6.* Quia accusans reum de crimine omnino occulto, censetur in jure, ac si de crimine falso accusaret,

et calumniam afferret, ut dicit *Glossa in c. Cum dilectus, De Calumn.* his verbis: « Si renuncians non probat, quod intendit, calumniari præsumitur. » Et ob eandem rationem dicunt *Sanch. Cons. lib. 6. c. 5. dub. 20. nu. 1. et Salm. cap. 7. n. 30.* casu quo crimen rei est occultum, et nequit plenè probari, posse eum revelare delictum occultum testis ad sui defensionem; modò tamen (addunt) testis sponte deponat, et non coactus; sed id admittunt *Milante, ac Viva in d. prop. 44. Innoc. XI. n. 12.* et expressiùs *Lugo D. 90. n. 23.* etiamsi testis sit coactus ad deponendum; juxta enim communem DD. sententiam traditam à *D. Thom. 2. 2. qu. 73. art. 2.* et relatam *lib. 3. n. 969.* (quam rogo ut relegas) nemo tenetur cum suo gravi damno famam proximi servare.

278. — « Quæres, An reus teneatur revelare complices? »

» Resp. 1. Si omnino occulti sint, nec aliis indiciis, aut testimoniis convinci possint, non potest, nec tenetur: si tamen vi tormentorum coactus prodatur, ordinariè non peccabit, *Less. l. c. et Laym. l. 3. t. 5. c. 5.*

» Resp. 2. Si crimen sit exceptum, tenetur etiam non rogatus: ideoque, si nolit, secundum *Nav.* non erit absolvendus.

ARTICULUS II.

Quid liceat Reo circa fugam pœnæ.

279. An liceat reo injustè damnato vim vi repellere, aut positivè resistere? — 280. An reus, qui verè deliquit, possit fugere è carcere? — 281. An damnatus ad mortem teneatur fugere si possit? — 282. An reo ad fugiendum liceat decipere custodes, et effringere carcerem? Et an tunc teneatur ad damnum carceris fracti? — 283. An liceat aliis Reum adjuvare ad fugiendum, aut ad carcerem effringendum? — 284. An damnatus, ut fame pereat, teneatur sumere cibum oblatum? — 285. An, et quando liceat Reo appellare?

279. — « RESP. Quando sententia est materialiter injusta, » lata tamen secundum allegata, et probata: etsi in conscientia » non obliget, non potest reus Judici positivè resistere, tum ob » scandalum, tum quia tali casu Judex habet jus sententiam exequendi, et ad id tenetur. Ita communiter *Less. Sanch. contra Vict. Bon. C. de Lugo d. 4. num. 39.* Dixi, positivè: quia reo, » etiamsi verè reus sit, licet ante, et post sententiam (quoad » mortem, vel pœnam morti æquivalentem, v. g. perpetuum » carcerem) fugere. Ratio est, quia quilibet tam magnum jus » habet ad vitæ suæ conservationem, ut nulla potestas humana » obligare possit ad eam non conservandam, si spes commoda » ostendatur: nisi tamen bonum publicum aliud postulet. *Less. l. 2. c. 31. d. 5.*

Sed clariùs distinguendum, et dicendum I. Si reus est damnatus injustè, non solum secundum rei veritatem, sed etiam secundum

dum allegata, et probata, non potest quidem vim vi repellere, occidendo, vulnerando, etc. Proscripta enim fuit *Prop. 18. ab Alexandro VII.* quæ dicebat: « Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certè imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare. » Ratio hujus est, quia, cum facillè rei sibi persuadere possint injustè esse damnatos, si eis occidere permitteretur, quamplura homicidia cum communi damno acciderent; ideo ratione periculi facilis hallucinationis, fuit præfata Propositio justè damnata.

Potest tamen tunc reus licitè non solùm fugere, sed positivè resistere, v. gr. satellites pellendo, vel eos etiam armis terrendo, ut è manibus eorum se eripiat. Ita *S. Th. 2. 2. q. 69. art. 4. Ronc. de 8. Pr. c. 2. q. 7. Salm. c. 7. n. 51.* Modò (ut iidem AA. advertunt) ex hoc non oriatur publicum scandalum, te perturbatio.

Dicendum II. è converso, quòd, si sententia est omnino justa, quia verè crimen reus patravit, et satis fuit probatum: tunc non licet ei positivè resistere, ut docèt *S. Th. ib. cum Bus. hic Salm. n. 50. et aliis communiter.* Ratio, quia sententia, cum sit justa reum ad obediendum obligat, ut ait *S. Th.*

280. — Sed quæratur hic I. An reus, qui verè deliquit, possit à carcere fugere? Affirmatur I. Si reus nondum ad pœnam sit sententia damnatus: quia nemo ante sententiam tenetur solvere pœnam, ut *Ronc. c. 2. q. 8. Salm. c. 7. n. 53. cum Sayr. Salon.* Affirmatur 2. Si quis sit damnatus ad mortem, aut ad aiiam gravem pœnam, ut infra, modò illi carcer non sit assignatus ad pœnam, sed ad custodiam, ut docent *S. Th. 2. 2. q. 69. art. 4 ad 2. Caj. Sot. Tol. Sa. Bus. hic Ronc. l. c. et Salm. n. 57. cum communi.* Ratio, quia sententia non damnat reum ad non fugiendum, sed tantùm ad non resistendum ministris, cum sententiam exequuntur. Idem autem, quòd de pœna mortis, dicunt de pœna mutilationis, et flagellorum *Salm. Ronc. l. c.* Et idem de pœna trireremium dicunt *Lugo. Disp. 40. sect. 4. et Ronc.*

Si verò carcer sit jam per sententiam assignatus ad pœnam, etiam perpetuò, tunc negandum reo licere è carcere fugere, quia in executione sententiæ justæ tenetur utique reus obedire. Ita *Navar. Sylo. Caj. etc. cum. Salm. c. 6. n. 54. et Ronc. l. c. cum comm. contra Bus.* Excipiunt tamen aliqui, si in carcere non dentur ei necessaria ad sustentationem, ut *Salm. ibid.* Vel si carcer esset nimis tristis, quia videtur supra vires humanas aliquem obligari ad se non liberandum, cum possit, sine vi et resistentia à pœna valde dura. Ita *Bon. cum Pal.* Confirmat hoc illud, quòd dicit *S. Th. 2. 2. q. 69. art. 4 ad 2.* quòd damnatus, ut fame pereat, licitè cibum sumit. Eadem ratione probabiliter à *Lugo, Sanch. et Nav. cum Salm. c. 7. n. 60. in fin. (contra Sayr.)* excusantur dammati ad triremes, si fugiant è carcere: et etiam ab ipsis trireribus, ut tanquam probabilius tenent *Sanchez Dec. l. 6. c. 8. n. 16. et Lugo, Less. Bann. Led. Card. Nav. cum Salm. et Ronc. l. c. (contra Vasq. et alios.)* Item probabiliter

Salm. et Ronc. ibid. cum Navar. Salon, Lop. etc. excusant debitorum damnatum ad carcerem donec solvat, si fugiat, sperans facturum solutionem, quam in carcere exequi non posset.

281. — Quær. hic II. An reus justè damnatus ad mortem teneatur fugere è carcere, si possit. Prima sententia affirmat, quia aliàs videtur esse sui ipsius homicida. Ita *Imola, et Felin. apud Salm. c. 7. n. 61.* et asserunt sic colligi ex *S. Thom. qui 2. 2. q. 69. art. 4. ad 2.* dicit, quòd justè damnatus ad mortem « non » tenetur facere id, unde mors sequatur, quòd est manere in loco, » unde ducatur ad mortem. » Quamvis hanc sententiam probabilem vocent *Salm. c. 7. h. 63.* longè veriore tamen, et tenendam puto secundam sententiam, quæ docet tam deteritum in carcere pro crimine capitali, quam justè damnatum ad mortem, fugere non teneri, ut dicunt *Sylo. Sot. Sa, et plures cum Salm. c. 7. n. 63.* Ratio, quia, quamvis Reus non possit facere actum immediatè tendentem ad mortem, ut sua mutilare membra, è furca se dejicere, venenum potare, etc., licent tamen ei actus mediati, ut ascendere scalam furcæ, extendere collum ad patibulum, et sic in carcere manere; maximè, si justum finem habeat, ut crimini satisfaciatur, ut sua punitio aliis ad exemplum prosit, et sic intelligendus est *S. Thom.* ut supra, qui non dicit Reum fugere teneri, sed tantùm non teneri in carcere manere, cum fugere possit.

Sed doctrinæ, quæ usque adhuc relatæ sunt, loquuntur in casu, quo sententia fuit omnino justa, vel injusta. At remanet dubium à *Salm.* non satis distinctum, videlicet quid dicendum si sententia fuit tantùm materialiter justa, nempe tantùm justa secundum allegata, et probata, sed non secundum veritatem, quia revera damnatus esset innocens; an tunc ipse posset ad pœnam vitandam, non solùm fugere è carcere; sed etiam positivè resistere? Negat *Bus.* et videntur assentire *Salm. n. 51.* dicendo, quòd Reus tenetur obedire sententiæ justæ secundum probata. Attamen *Ronc. l. c. cap. 2. q. 7. et Lugo D. 40. n. 29.* sat probabiliter dicunt, quòd in hoc casu bene posset Reus positivè se defendere; quia præsumptio debet cedere veritati, et ipsa innocentia tunc ad defensionem jus præbet: modò ex ea non oriatur publicum scandalum, et perturbatio, ut supra diximus cum *S. Thom. et aliis sup.*

« 1. Regulariter Reo licet fugere, etiamsi custos carceris grave damnum inde passurus sit (saltem nisi juraverit se mansurum), quia utitur suo jure, et nulli facit injuriam. *Fill. t. 40. c. 4. n. 274. Azor. Less. d. 5. n. 31.,* nisi tamen charitas aliud » suadeat, ob damnum custodis præponderans. Vide *Bonac. d. 10. q. 3. p. 2. n. 13.*

« 2. Multò magis licet fugere, ne capiatur; vel etiam à ministro apprehendente se excutere; non tamen illi vim inferre, » vulnerando, percutiendo, etc. *ibid. et Regin. l. 24. n. 4.*

282. — « 3. Licet etiam, saltem in foro conscientia, custodes (præcisa vi, et injuria) decipere, tradendo v. g. cibum,

» et potum, ut sopiantur, vel procurando, ut absint; item vin-
 » cula, et carceres effringere, quia, cum finis est licitus, etiam
 » media sunt licita. Et licet alii captivi per effractum parietem
 » simul elabantur, non tenebitur de damno; quia tantum est
 » ejus causa per accidens, cum jure suo utatur. Nec refert,
 » quod leges, et magistratus quidam tales effractores graviter
 » puniant; id enim fit, quod vel contrariam sententiam sequan-
 » tur, vel ex præsumptione, quod vim intulerint custodibus, vel
 » quod propter bonum Reipub. ea pœna statuta sit. *Fill. l. c.*
 » *Tan. d. 4. q. 4. dub. 5. ex aliis multis. Vide Card. de Lug.*
 » *d. 40. sect. 4.*

Idem (id est quod liceat effringere carceres) probabilius
 sentiunt cum *Bus. Caj. Sot. Val. Nav. Tol. Less. Lugo, Sa, et*
 quamplures cum *Salm. c. 6. n. 67. et Ronc. c. 2. q. 8. Resp. 3.*
 contra *Cooar. Sylo. Tab. etc.* An autem tunc Reus teneatur re-
 ficere damnum illatum in carcerem, ferra, vel parietes fran-
 gendo, etc. Affirmant *Less. Cajet. cum Salm. n. 78.* Sed proba-
 bile est oppositum cum *Salm. n. 77. Bann. Val. Sayr.* Quia
 illud damnum evenit per accidens; cæterum, qui habet jus ad
 suam vitam tuendam, habet etiam jus ad damnum alteri infe-
 rendum in bonis, si pro defensione vitæ opus sit damnum illud
 inferre.

Consentiunt etiam cum *Bus. Salm. c. 7. n. 75. et Ronc. c. 2.*
q. 8. R. 5. in dicendo, quod liceat Reo decipere custodem, ut
 possit fugere, modò tamen (addunt) tales actus et verba adhi-
 beat, ut possit custos fraudem agnoscere. Secus tamen si custos
 advertere nequeat, quia tunc nullo modo dici potest, quod custos
 sciens et volens damnum ex fuga illi obveniens patiaturo. Ita
Salm. quorum authoritati obsequium servo; sed non valeo in-
 telligere, cur Reo, cui licitum est fugere, non liceat etiam artes
 adhibere ad fugiendum (dummodo mendacia non adhibeat),
 etiamsi illas custos non possit advertere, et ex fuga damnum ei sit
 obventurum, cum Reus tunc utatur jure suo, et damnum cus-
 todi per accidens eveniat. Favet mihi doctrina, quam cum *Bus-*
semb. et pluribus tenent iidem *Salm. c. 7. n. 67.*, nempe quod
 damnatus ad mortem bene potest effringere carceres ad fugien-
 dum; licet ex fuga damnum obveniat custodibus; ut expressè
 docet *Cajet. apud Salmantic. num. 77.* Ratio, quia tunc Reus dat
 operam rei licitæ.

Asserunt autem *Ronc. l. c. et Salm. n. 64. cum Tamb.*
Ang. etc. bene licitum esse Reo carceris custodem corrumpere
 pecuniis; quia, ut dicunt, Reus jus habet ad suam vitam ser-
 vandam, et nullum præceptum adest id prohibens. Sed huic doc-
 trinæ nec etiam possum acquiescere; nam, licet quisque jus
 habeat ad vitam, nemo tamen potest alterum inducere ad facien-
 dam actionem intrinsecè malam; actio autem custodis, si ostium
 Reo aperiat ad fugiendum, certè est intrinsecè mala, cum pec-
 cet contra suum Officium; nescio igitur, quomodo possit ad
 illam custos positivè induci.

285. — « 4. Illis, qui non sunt ministri justitiæ, licet non so-
 » lum consilio juvare Reum, ut fugiat, sed etiam suppeditatis
 » instrumentis, v. g. funibus, lima, etc. quia finem alteri licitum
 » illi suadent, et ad eundem media proponere licet. *Less. l. c. t. 6.*
 » *n. 40. Tann. l. c. Sylo. Turr. Vasq. ** (*Ita etiam probabiliter*
 » *tenent Caj. Less. Sanch. Lugo, Sa, etc. cum Salm. c. 7. n. 72.*
 » *et Ronc. q. 8. R. 4. contra Sot. Syl. Tab. Val., etc. apud Salm.*
 » *et contra Elbel de Hom. num. 17. Rectè verò limitant Ronc. ibid.*
 » *et Salm. n. 75. cum Lugo, si fuga Rei esset perniciose Reipu-*
 » *blicæ, putà si Reus esset grassator viarum, aut similis. **)

« 5. Non tamen licet juvare in effractione carceris, ut habet
 » communis, * (*cum Ronc. l. c.*) * tum quia executio ipsa ef-
 » fractionis soli Reo licita est, propter jus vitæ conservandæ;
 » tum ne alioqui omnis securitas carceris pereat: *Less. l. c.*
 » *Bonac. d. q. 10. p. 1.* »

284. — Quæritur hîc I. An damnatus, ut fame pereat, teneatur
 cibum sumere, si ei offeratur? Certum est, quod potest, ut doc-
 cet *S. Th. 2. 2. quæst. 69. art. 4. ad 2. cum communi.* Alii ta-
 men dicunt, etiam sumere teneri, quia quilibet debet suam
 vitam servare omni licito modo, quo potest. Ita *Cajet. Bann. Co-*
qarr. etc. cum Salm. c. 2. n. 80. et his consentit *Lugo, D. 20.*
n. 30. qui tamen admittit posse Reum semel vel iterum res-
 puere cibum clam oblatum. Sed probabilius non tenetur, quia
 aliud est vitam positivè perdere. aliud vitam negativè non con-
 servare; hoc enim licitum est Reo ex recto motivo justitiæ, ut
 pœnam subeat sui criminis, sicut potest non fugere, cum possit,
 ut diximus. Ita *Ronc. l. c. cum Sayr. Sot. Tab. Major. apud Salm.*
n. 81. qui satis probabile vocant: et oppositum censendo proba-
 bilius, non sibi conveniunt, cum in *eod. tr. de Rest. c. 2. n. 34.*
 teneant, bene posse aliquem in naufragio cedere tabulam amico,
 ob eandem rationem nostram, quia hoc non est directè se ne-
 care, sed vitam non tueri, quod ex causa honesta licitum est.

Quæritur II. An liceat aliis cibos Reo subministrare? Res-
 pondetur ex communi DD. hoc licere omnibus, præterquam mi-
 nistris; sed nemo ad id tenetur, quia, eo ipso quod quis ad fame
 pereundum damnatur, privatur jure, ut sibi ab aliis in extrema
 necessitate succurratur. Ita *S. Thom. 2. 2. quæst. 31. a. 2. ad 3.*
Caj. Sot. Sa, etc. cum Salm. c. 7. n. 84 et 85. An autem Reus
 ex præcepto Judicis possit ipse se occidere? Duplex est proba-
 bilis sententia. Vide dicta de 5. *Prac. l. 3. n. 369.*

285. — Quæres, an Reo liceat appellare?

« Resp. Si sciat sententiam esse justam, et justè processum esse,
 » non licet (*licet tamen supplicare*); quia id esset Judici ca-
 » lumniam imponere. Imò injustè appellans tenetur de damno.
 » Si verò putet sententiam iniquam esse, aut injustè processum
 » esse, aut si diversæ sint opiniones, potest appellare. *V. Trull.*
 » *l. c. n. 100.* »

Pro majori intelligentia dicimus licere quidem Reo ad Judicem
 supremum appellare non solum si sententia inferioris fue-

rit injusta, sed etiam si secundum allegata fuerit justa, at Reus habeat pro se novas probationes. *Salm. c. 7. n. 38. cum Navarr.* Secus tamen, si sententia lata fuerit omnino justa, nec oppositum probari possit. *Salm. num. 42.*

Quid, si iustitia sententiæ latæ sit dubia? Resp. in causa criminali, et capitali potest profectò Reus appellare ad Judicem Superiorem, ut *Salm. Sot. Bann. Salm. c. 7. n. 57.* Et hoc etiam si, jus Rei sit minus probabile, quia dicunt DD. citati cum *Corella, Lumbier, Torrecill. et Fulguera apud Salm. n. 48.* quòd, existente pro Reo opinione probabili, licet minus probabili, pro ipso est judicandum, ex regula juris in 6. *Cum sunt partium jura obscura, potius Reo, quam Actori est favendum.* Vide dicta n. 210.

Secus autem dicendum in causa civili, quando certè jus contra Reum minus probabile est; quia tunc Superior, si juxta opinionem minus probabilem pro Reo judicabit, certè iniquè aget, ex Prop. damnata ab Innoc. XI, ut *Salm. c. 7. n. 46.* Sed quid, si dubium sit, an Judex Superior justè laturus sit sententiam pro Reo? In tali casu probabiliter *Salm. n. 48. cum Bus.* dicunt posse Reum appellare, etiam in causa civili; quia, cum mentes hominum sint diversæ, fortè opinio, quam Judex inferior minus probabilem censuerit, Superiori probabilior apparebit, et hoc experiri non sine justa causa licitè potest Reus, cum jus probabilem jam pro se habeat; et ita esse praxis videtur omnium appellantium.

DUBIUM VIII.

Quomodo Confessario agendum cum Reo.

286. — « RESP. observanda sequentia : 1. Instruat eum, quòd quæ secum in foro conscientia agit, cum Judicibus non communicentur, ideoque sive sit nocens, sive innocens, id ei nec prodesse, nec obesse possit. Ratio, quia aliàs multi conantur se falsò probare innocentes, ut à Confessario juventur: alii contra falsò se innocentes dicunt, quòd timeant, ne Confessarius conferat cum Judicibus, ipsique revocentur ad torturam. Unde expedit : 1. Ut non temerè evulget Confessarius accepta extra confessionem. 2. Ut ad confessionem sacramentalem reum non admittat, nisi postquam in foro profano res sunt liquidæ; vix enim adigi poterit, ut omnia fateatur ob timorem, ne vel deferatur, vel cogatur eadem fateri Judici; ante tamen de contritione agendum est. *Delrio l. 6 c. 1. s. 3. Tann. d. 4. q. 5. dub. 4.*

« 2. Ne cogat importunis modis reos, ut se tales fateantur: tum quia verè quidam rei non sunt, et victi illa importunitate, ne moriantur incommunicati, vel à Confessario in extremis deserantur, confitentur sacrilegè; tum quia frustra est confessio, nisi fiat ex contritione, et vera ad Deum conversione; de hac ergo laboret, et sequetur bona confessio, non autem contra. *Tan. loc. cit.*

« 3. Caveat ne coram reo censuret modum procedendi judicialem: proindeque communiter non admittat querelas de injuria facta, cum non sit Confessarii ea judicare, sed ad pœnitentiam disponere.

« 4. Etsi quidam auctores permittant Judici uti dolis bonis ad crimen eliciendum, non tamen id licet Confessario ne ministerium ejus infametur.

« 5. Non licet secundum Concilium Antiochenum, c. 33. et 35. *Non licet*, palam interesse tormentis, aut suggerere modum torquendi, nisi mitiorem. *Vide Tann. d. 4. q. ult. d. 5. n. 128.*

« 6. Expedit habere cognita indicia, et probationes deprehensas in judicio, ipsumque modum processus, ut et prudentius possit in suo foro agere, et judicem, sicubi opus, prudenter admonere.

287. — « 7. In confessione examinet. 1. An consortes criminis prodiderit (Si secundum supradicta tenebatur) et quidem si falsò alios infamarit, inducat ad revocationem, etiam cum periculo torturæ. *V. Tann. d. 4. q. 3. d. 4. n. 103. et dicta dubio superiore.* 2. Si saga sit, quo tempore, qua occasione in magiam sit lapsa, ut si postea neget, convinci possit in eodem foro. 3. In qualitatem superstitionis, an ex animo Christianæ fidei renuntiaverit, dæmonem adoraverit, falsa de Deo et æternitate senserit, rebus sacris abusa sit, hominibus nocuerit, præsertim conjunctis, ut marito, liberis, et an alios seduxerit. Item de peccatis carnalibus. Denique confessæ aperiat fraudes dæmonis, instruatque, quomodo iis deinceps occurrendum, atque inter cætera suadeat fidei professionem, et frequentem Symboli repetitionem.

288. — « 8. Sæpe non expedit post supplicium Judici significare, reum in extremis denuntiationes revocasse, tum quia Judices id parvi faciunt (quàm rectè, vide apud *Laym. et Tann. l. c.*); tum quia frangit sigillum Sacramentale, si non petita licentia, innocentiam denuntiati evulget, cum eo ipso revelet peccatum denuntiantis. Quare, si aliquando Judicem monere expediat, rogandus est reus, ut id extra confessionem, et coram testibus dicat eo fine ut Judex moneatur.

289. — « 9. Si alicujus innocentiam ex confessione colligeret (quod etsi difficile, non tamen impossibile esse docet *Tanner dist. 4. qu. 5. dub. 5. n. 85.*), id Judici aperire, ac pro reo intercedere, periculosum est: quia post publicatam rei confessionem, ei non credetur: tum quia, si plures audiat, hoc ipso aliorum nocentiam de illis tacendo videtur confirmare, cum fractione sigilli; tum quia si rei cognoscant eum pro innocentibus intercedere, occasionem arripient ei callidè sua facinora celandi. *Vide Laym. l. 3. t. 6. c. 5. Tann. d. 4. q. 5. p. 4. n. 65.*

290. — « 10. Etsi pro reis, etiam justè damnatis, intercedere aliquando possit, maxime apud Magistratum supremum, juxta Scripturam. *Proo. 24. Erue eos*, valde tamen prudenter, et moderatè id faciendum, quia relaxatio potest esse illicita, ju-

» dextre (non tamen Confessarius, nisi ea præviderit) fieri reus
 » malorum omnium, quæ ex liberatione sequuntur; imò et ipsi
 » imputabuntur, cum ex Officio debuerit impedire. Vide *Bonac*
 » in 8. *Præc. d. 10. qu. 2. et 3. Tann. de just. dub. 4. qu. 5. d. 4.*

DUBIUM IX.

Quæ obligatio Medicorum, et Pharmacopœorum,
et Chirurgorum?

291. — « RESP. Tenentur ii in primis, quando tale Officium
 » petunt, vel suscipiunt, sub gravi obligatione sufficientem ha-
 » bere scientiam, sive peritiam. *Nao. c. 25. n. 60. Anton. Carden.*
 » *de Lugo d. 26. n. 1.* Deinde in curandis infirmis servare sequen-
 » tes regulas: I. Ordinariè debent sequi opiniones Medicorum
 » securas, et tutas. Ratio est, periculum, et damnum proximi.
 » Ita *Bon. Laym. Sanch. 1. mor. c. 9. II.* Quando certum aliquod
 » est pharmacum, quod nimirum certò infirmis profuturum est,
 » tenentur illud adhibere, omisso eo, de quo dubitatur, quia
 » alias imprudenter proximum in periculo relinquerent. III. Si
 » non sint certa pharmaca, debent adhibere probabiliora, tum
 » quia alioqui salutem proximi in discrimen adducerent: tum quia
 » tenentur fungi officio, quantum possunt, cum minimo proximi
 » periculo, et damno. IV. Quando nulla est spes de salute infirmi,
 » nec adest remedium nisi dubium, de quo scilicet dubitatur, num
 » profuturum, an nociturum sit, possunt, imò debent illud adhibere.
 » Ratio est quia sic infirmi negotium utiliter geritur, et si mors
 » sequatur, ipsis non imputabitur, cum alias spem vitæ non
 » habeat. *Laym. l. 1. tr. 1. c. 5. Fill. n. 152. Bonac. de pecc.*
 » *d. 2. qu. 4. p. 9. ** (*Est probabile, juxta dicta l. 1. n. 46.*) *

Unde resolves:

« 1. Medicus peccat. 1. Si absque sufficienti peritia gravem
 » morbum curare tentet. 2. Si occurrenti gravi, et insolito morbo,
 » speciali studio operam non impendat. 3. Si det pharmacum infir-
 » mo quod probabilius creditur nociturum, quam profuturum. 4. Si
 » medicamenta inexplorata explorandi gratia adhibeat, præsertim
 » quando de iis non est opinio probabilis, et habet medicamenta
 » probabiliter utilia. 5. Si non bene perspecta morbi natura,
 » temere adhibeat remedia dubia, vel periculosa, præsertim cum
 » discrimine vitæ, vel gravis læsionis. 6. Si, agnito ægroti peri-
 » culo, opportunè non adsit, aut necessariam curationem negli-
 » gat, aut medicos alios adhiberi non permittat. 7. Si aliquid
 » suadeat Dei honori, vel præcepto contrarium, v. g. incantatio-
 » nem, pollutionem, superstitionem, etc. 8. Si faciliè et sine
 » necessitate à jejunio absolvat, carniæ esum permittat. 9. Si
 » ægrotantem pauperem in periculo constitutum contemnat.
 » *V. Bon. l. c. Nao. c. 15. Azor. 1. p. l. 2. c. 17. q. 11. Escob.*
 » *l. 2. E. 3. c. 9. ** (*Rectè hinc dicit Croix l. 4. n. 1534. peccare*

» *Medicum, qui omittit medicinas gratis præscribere pauperibus*
 » *in gravi periculo constitutis.* *)
 » « 2. Pharmacopola peccat 1. Si rudis et ignarus munus exer-
 » ceat. 2. Si sine arte, vel diligentia medicamenta conficiat. 3. Si
 » melle in potionibus pro saccharo utatur. 4. Si unum medica-
 » mentum pro alio (nisi tamen esset æquè bonum, et non mi-
 » noris pretii) contra medici præscriptum, cum gravis damni
 » periculo porrigat. * (*Vide dicta de contractibus, l. 3. n. 821.*)
 » * *Vide Salas. d. 34. 5.* Si medicamenta ad non pariendum,
 » vel ad fœtum expellendum vendat. 6. Si pharmaca vendat
 » inutilia, etc. *V. Escob. l. c.*

DUBIUM X.

Quæ obligationes Mercatorum, Opificum, et cæte-
rorum sæcularium.

« RESP. Eæ patent ex dictis de septimo præcepto; ex quibus
 » resolves:

292. — « 1. Mercator peccat 1. Si venenum, vel alia prohi-
 » bita vendat, cum suspitione pravi usûs * (*Vide dicta l. 2.*
 » *n. 72.*) * 2. Si paratus sit quodcumque pretium, etiam injustum,
 » ab emptore accipere. 3. Si rem carius, quam supremo pretio
 » vendat, ob dilatam solutionem. 4. Si mercium defectum gravem
 » occultum non aperiat: pondus, et mensuram imminuat. 5. Si
 » in emptorum injuriam monopolium injustum instituat, merces
 » omnes unius generis sibi comparet, immoderato quæstu pro libi-
 » to vendendas. 6. Si merces ab eo, qui non novit, emat pretio
 » minore, vel cariore vendat ignorantibus. 7. Si merces veteres et
 » inutiles novis admisceat, et vendat eodem pretio utrasque. 8. Si
 » justa tributa defraudet. 9. Si tempore debito, cum possit, non
 » solvat creditoribus, cum gravi eorum damno. 10. Si mercibus
 » solvat, quod pecunia debet contra creditoris voluntatem. 11. Si
 » diebus festis publicè emat, vel vendat contra consuetudinem
 » permissam. 12. Si juret falsò, se tanto pretio merces com-
 » parasse. 13. Si contractum ineat quemcumque, dubitans de
 » ejus justitia. 14. Si emat res furtivas, etc. *V. Escob. tom. 2.*
 » *E. 2. cap. 12. ** (*Vide dicta de Restitutione, lib. 3. num.*
 » *599.*) *
 » « 2. Bibliopola peccat. 1. Si vendat libros prohibitos, vel las-
 » civos. 2. Si librum defectu laborantem vendat pro integro, etc.
 » *Vide Esc. cap. 13.*
 » « 3. Argentarius, sive aurifaber peccat 1. Si æs pro auro,
 » vel argento vendat. Si auro, vel argento plus æris misceat,
 » quam ars requirit, et emptoribus mixtionem non significet,
 » neque minuat pretium. 3. Si ex rebus furtivis aliquid emat
 » mala fide. 4. Si communem lapillum pro pretioso vendat, vel
 » pretiosum pro vili emat, etc.